ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ GERHARD REISCHL ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΑΝ ΣΤΙΣ 18 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1980 [1]

Κύριε πρόεδρε,
κύριοι δικαστές,

Ἡ προδικαστική διαδικασία μέ τήν ὁποία πρόκειται νά ἀσχοληθοῦμε σήμερα μᾶς ὁδηγεῖ καί πάλι στή μελέτη τοῦ προβλήματος τῆς σωρεύσεως παροχῶν κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως. Ἡ διαφορά τῆς κύριας δίκης ἔχει ὡς ἀντικείμενο τήν ἔκδοση ἀποφάσεως ἐπί τοῦ θέματος συζεύξεως οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων πού χορηγοῦνται βάσει τοῦ γερμανικοῦ δικαίου καί τοῦ δικαίου τῆς Δανίας.

Ὁ προσφεύγων στήν κύρια δίκη γεννήθηκε τό 1935, εἶναι γερμανός ὑπήκοος καί διαμένει στή Δανία μέ τή σύζυγο καί τά δυό του τέκνα πού γεννήθηκαν τό 1967 καί 1968. Ἐργάζεται ὡς μισθωτός στό Flensburg καί μεταβαίνει καθημερινά στόν τόπο τῆς ἐργασίας του ὅπου δέ διαθέτει κατοικία. Ἡ σύζυγός του ἐργάζεται ὡς μισθωτή στή Δανία καί λαμβάνει γιά τά δυό τέκνα τά δανικά οἰκογενειακά ἐπιδόματα (Børnetilskud).

Τό Δεκέμβριο τοῦ 1977 ὁ προσφεύγων ζήτησε ἀπό τό Arbeitsamt τοῦ Flensburg τήν καταβολή γιά τό δεύτερο τέκνο του, τοῦ ἡμίσεος τοῦ ποσοῦ τῶν οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων, σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 8 παράγραφος 2 τοῦ Bundeskindergeldgesetz (γερμανικοῦ ὁμοσπονδιακοῦ νόμου περί οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων, ἐφεξῆς: BKGG) τῆς 14ης Ἀπριλίου 1964 ὑπό τή διατύπωση τῆς ἀνακοινώσεως τῆς 31ης Ἰανουαρίου 1975 (Bundesgesetzblatt I, σ. 412) ἐφαρμοστέου ἀπό τήν 1η Ἰανουαρίου 1978. Αὐτό τό περιορισμένο κατά τό ἥμισυ οἰκογενειακό ἐπίδομα ἦταν μιά ἰδιομορφία τοῦ γερμανικοῦ νόμου περί οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων στή διατύπωση πού ἴσχυε τήν ἐποχή ἐκείνη. Σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 8 παράγραφος 1 ἀριθ. 2 τοῦ BKGG, κανένα οἰκογενειακό ἐπίδομα δέ χορηγεῖται πράγματι γιά τέκνο τό ὁποῖο δικαιοῦται, ἐκτός τοῦ ἐδάφους ἐφαρμογῆς τοῦ BKGG, παροχῶν δεκτικῶν συγκρίσεως μέ τά οἰκογενειακά ἐπιδόματα. Τό ἄρθρο 8 παράγραφος 2 τοῦ BKGG προέβλεπε, ἐξάλλου, στή διατύπωση μέ τήν ὁποία ἐφαρμοζόταν μέχρι τήν 31η Δεκεμβρίου 1978, ὅτι τά οἰκογενειακά ἐπιδόματα μποροῦσαν νά καταβληθοῦν κατά τό ἥμισυ, ἄν ἡ ἄλλη παροχή ἦταν μικρότερη ἀπό τό 75 % τοῦ ποσοῦ τῶν οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων. Ὁ νόμος τῆς 14ης Νοεμβρίου 1978 (Bundesgesetzblatt, 1, σ. 1757) ἔδωσε στή διάταξη αὐτή τή διατύπωση μέ τήν ὁποία εἶναι ἐφαρμοστέα ἀπό τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1979, σύμφωνα μέ τήν ὁποία τά οἰκογενειακά ἐπιδόματα καταβάλλονται σέ ποσό ἴσο μέ τή διαφορά, ὅταν τό ἀκαθάριστο ποσό τῆς ἄλλης παροχῆς εἶναι μικρότερο ἀπό τά οἰκογενειακά ἐπιδόματα.

Στίς 12 Ἰανουαρίου 1978, τό Arbeitsamt τοῦ Flensburg ἀπέρριψε τήν αἴτηση πού βασιζόνταν στήν διάταξη πού προαναφέρθηκε, ἐπειδή λόγω τῆς ἔμμισθης δραστηριότητας τῆς συζύγου τοῦ προσφεύγοντος, χορηγοῦνταν οἰκογενειακές παροχές γιά τά τέκνα, βάσει τῆς δανικῆς νομοθεσίας. Σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 10 παράγραφος 1 στοιχεῖο α τοῦ κανονισμοῦ ΕΟΚ 574/72, τοῦ Συμβουλίου τῆς 21ης Μαρτίου 1972 περί τοῦ τρόπου ἐφαρμογῆς τοῦ κανονισμοῦ ΕΟΚ 1408/71 περί ἐφαρμογῆς τῶν συστημάτων κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως στούς μισθωτούς καί τίς οἰκογένειές τους πού διακινοῦνται ἐντός τῆς Κοινότητας (ΑΒl. Nr. L 74 τῆς 27ης Μαρτίου 1972, σ. 1 — ΕΕ εἰδ. ἔκδ. ἀριθ. N 74, τόμ. 05/001, σ. 138) ὅπως τροποποιήθηκε ἀπό τόν κανονισμό ΕΟΚ 1209/76 τοῦ Συμβουλίου τῆς 30ῆς Ἀπριλίου 1976 (ΑΒl. Nr. L 138 τῆς 26ης Μαΐου 1976, σ. 1 — ΕΕ εἰδ. ἔκδ. ἀριθ. N 138, τόμ. 05/002, σ. 78). Σέ μιά τέτοια περίπτωση τό δικαίωμα γιά οἰκογενειακές παροχές πού ὑπάρχει βάσει τοῦ BKGG, πρέπει νά ἀνασταλεῖ. Σύμφωνα μέ τή διάταξη αὐτή καταβάλλονται μόνο οἱ οἰκογενειακές παροχές τοῦ Κράτους μέλους στό ἔδαφος τοῦ ὁποίου διαμένει τό μέλος τῆς οἰκογένειας, καί εἰς βάρος τοῦ τελευταίου αὐτοῦ κράτους.

Μετά τήν ἀπόρριψη τῆς ἐνστάσεώς του, ὁ προσφεύγων ἄσκησε προσφυγή ἐνώπιον τοῦ Sozialgericht τοῦ Schleswig, βασιζόμενος σέ ἀπόφαση τῆς 25ης Ὀκτωβρίου

1 — Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά.

1977 τοῦ Bundessozialgericht ('Αποφάσεις τοῦ Bundessozialgericht — BSGE τόμ. 45, σ. 95). Στήν ἀπόφαση αὐτή τό Bundessozialgericht, ἀποφάνθηκε, σέ μιά κατά βάση παρόμοια διαφορά, μεταξύ ἄλλων, ὅτι γερμανός μεθοριακός ἐργαζόμενος ὁ ὁποῖος ἐργάζεται ὡς μισθωτός στήν 'Ομοσπονδιακή Δημοκρατία καί διαμένει μέ τήν οἰκογένειά του στή Δανία, πρέπει, λόγω τῶν στενῶν δεσμῶν πού ὑφίστανται μεταξύ τῆς νομοθεσίας περί οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων καί τῆς φορολογικῆς νομοθεσίας, νά θεωρηθεῖ ὅτι ἔχει τή συνήθη διαμονή του, κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου 1 ἀριθ. 1 τοῦ BKGG, στό ἔδαφος ὅπου ἐφαρμόζεται αὐτός ὁ νόμος. Τά τέκνα, του μποροῦν νά ληφθοῦν ὑπόψη σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 2 παράγραφος 5 φράση 1 σημεῖο 1 στοιχεῖο α τοῦ BKGG. Δέ συντρέχει περίπτωση ἀναστολῆς τοῦ γερμανικοῦ δικαιώματος ἐπί τῶν οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων βάσει τῶν συνδυασμένων διατάξεων τοῦ ἄρθρου 10 παράγραφος 1 στοιχεῖο α τοῦ κανονισμοῦ ΕΟΚ 574/72 καί τοῦ ἄρθρου 73 τοῦ κανονισμοῦ 1408/71 γιατί τό ἐπίδικο δικαίωμα ἀποκλείεται ἤδη ἀπό τή διάταξη τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου τοῦ ἄρθρου 8 παράγραφος 1 σημεῖο 2 τοῦ BKGG στόν ὁποῖο παραπέμπει τό κοινοτικό δίκαιο.

Τό Sozialgericht τοῦ Schleswig, πού προφανῶς δέ θέλησε νά ἀκολουθήσει τήν παραπάνω ἑρμηνεία, ἀνέβαλε τήν ἔκδοση ὁριστικῆς ἀποφάσεως μέ διάταξη τῆς 19ης Νοεμβρίου 1979 καί ὑπέβαλε στό Δικαστήριο, κατ' ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου 177 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, τά ἀκόλουθα ἐρωτήματα πρός τό σκοπό ἐκδόσεως προδικαστικῆς ἀποφάσεως:

«1. Γερμανός ὑπήκοος πού διαμένει μέ τή σύζυγο καί τά τέκνα του στή Δανία καί ἐργάζεται ὡς μισθωτός στήν 'Ομοσπονδιακή Δημοκρατία τῆς Γερμανίας, ἐπιστρέφει δέ καθημερινά ἀπό τόν τόπο τῆς ἐργασίας του στόν τόπο τῆς διαμονῆς του στή Δανία καί τοῦ ὁποίου ἡ σύζυγος ἐργάζεται ἐπίσης ὡς μισθωτή στή Δανία, ἀποκτᾶ τό δίκαίωμα ἐπί τῶν οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων πού προβλέπει τό ἐθνικό δίκαιο τῆς 'Ομοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας, βάσει τῶν συνδυασμένων διατάξεων τῶν ἄρθρων 20, 4 καί 1 τοῦ κανονισμοῦ 1408/71 τοῦ Συμβουλίου τῆς 14ης Ἰουνίου 1971 ὡς «μεθοριακός ἐργαζόμενος» κατά τήν ἔννοια τῶν διατάξεων αὐτῶν, καί τοῦτο κυρίως βάσει τοῦ τυπικά ὑπερέχοντος εὐρωπαϊκοῦ δικαίου;

2. Συμβαίνει τό ἴδιο ὅταν, ἀνεξάρτητα ἀπό τό εὐρωπαϊκό δίκαιο, ὁ ἐν λόγω ἐργαζόμενος θεωρεῖται ἤδη ἀπό τό ἐθνικό του δίκαιο ὅτι διαμένει συνήθως στήν 'Ομοσπονδιακή Δημοκρατία τῆς Γερμανίας;

3. Τό δικαίωμα ἐπί οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων πού παρέχεται ἀπό τήν ἐθνική γερμανική νομοθεσία, σέ ἐργαζόμενο πού διαμένει στή Δανία, ἀναστέλλεται ἐξ ὁλοκλήρου, δυνάμει τοῦ ἄρθρου 10 παράγραφος 1 στοιχεῖο α τοῦ κανονισμοῦ 574/72 περί τοῦ τρόπου ἐφαρμογῆς τοῦ κανονισμοῦ 1408/71, ὅταν ἡ σύζυγος τοῦ ἐν λόγω ἐργαζομένου λαμβάνει γιά τά τέκνα της στή Δανία τά δανικά οἰκογενειακά ἐπιδόματα (Børnetilskud) ἄν καί τό ἄρθρο 8 παράγραφος 2 τοῦ γερμανικοῦ Bundeskindergeldgesetz προβλέπει τήν καταβολή οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων ἴσων μέ τή διαφορά μεταξύ τῶν δανικῶν οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων καί τῶν γερμανικῶν οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων;»

'Επί τῶν ἐρωτημάτων αὐτῶν ὑποβάλλουμε τίς ἀκόλουθες προτάσεις:

1. Μέ τά δυό πρῶτα ἐρωτήματα τό παραπέμπον δικαστήριο ζητᾶ νά πληροφορηθεῖ ἄν «μεθοριακός ἐργαζόμενος» κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου 1 στοιχεῖο 6 τοῦ κανονισμοῦ 1408/71, ἀποκτᾶ δικαίωμα ἐπί τῶν γερμανικῶν οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων βάσει τῶν διατάξεων τοῦ κανονισμοῦ αὐτοῦ, ἀνεξάρτητα ἀπό τό ἄν διαθέτει ἤ ὄχι ἀρχικό δικαίωμα βάσει τοῦ γερμανικοῦ ὁμοσπονδιακοῦ νόμου περί οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων. Τό πρῶτο ἐρώτημα ἀναφέρει πρός τό σκοπό αὐτό τό ἄρθρο 20 τοῦ κανονισμοῦ 1408/71. 'Η διάταξη αὐτή ἀφορᾶ πάντως, ὅπως προκύπτει ἀπό τή θέση του μέσα στήν ὅλη οἰκονομία τοῦ κανονισμοῦ, τίς παροχές πρός μεθοριακούς ἐργαζόμενους σέ περίπτωση ἀσθένειας ἤ μητρότητας κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου 4 παράγρα-

φος 1 στοιχεῖο α καί ὄχι τίς οἰκογενειακές παροχές, στίς ὁποῖες ἀνήκουν καί τά οἰκογενειακά ἐπιδόματα, κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου 4 παράγραφος 1 στοιχεῖο η τοῦ ἐν λόγω κανονισμοῦ. Οἱ τελευταῖες, οἱ ὁποῖες ἀφοροῦν τούς μισθωτούς ἐργαζόμενους καί τούς ἄνεργους, διέπονται ἀπό τό ἄρθρο 7 τοῦ κανονισμοῦ, τό ὁποῖο δέ διατυπώνει ἰδιαίτερους κανόνες, ἀναφορικά μέ τούς μεθοριακούς ἐργαζόμενους, πρός τό σκοπό συντονισμοῦ τέτοιων δικαιωμάτων.

Κατά συνέπεια ὁ καθορισμός τῶν ἐφαρμοστέων διατάξεων ἐξαρτᾶται ἀπό τούς κανόνες τῶν ἄρθρων 73 καί 13 παράγραφος 2 στοιχεῖο α τοῦ κανονισμοῦ πού ἐφαρμόζονται στούς ἐργαζόμενους. Τό ἄρθρο 13 παράγραφος 2 στοιχεῖο α προβλέπει ὅτι ἡ νομοθεσία τῆς χώρας ὅπου προσφέρεται ἡ ἐργασία, ἐφαρμόζεται κατ' ἀρχήν στούς μετανάστες ἐργαζόμενους. Σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 73 παράγραφος 1, «ὁ ἐργαζόμενος πού ὑπάγεται στή νομοθεσία Κράτους μέλους, ἐκτός τῆς Γαλλίας, δικαιοῦται οἰκογενειακῶν παροχῶν γιά τά μέλη τῆς οἰκογένειάς του, πού διαμένουν στό ἔδαφος ἄλλου Κράτους μέλους κατά τή νομοθεσία τοῦ πρώτου κράτους, σάν νά διέμεναν τά μέλη αὐτά στό ἔδαφός του». Σύμφωνα μ' αὐτές τίς διατάξεις, μεθοριακός ἐργαζόμενος πού ἐργάζεται στό ἔδαφος τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας, ἔχει λοιπόν δικαίωμα κατ' ἀρχήν, γιά τά τέκνα του πού διαμένουν στό ἔδαφος ἄλλου Κράτους μέλους, ἐπί τῶν οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων πού προβλέπονται ἀπό τή γερμανική νομοθεσία.

Τό δικαίωμα ἐπί οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων προκύπτει κατά συνέπεια ἀποκλειστικά ἀπό τό συνδυασμό τῆς κοινοτικῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 73, πού ἐπιβεβαιώνει τήν ἀρχή ὅτι εἶναι ἀδιάφορος ὁ τόπος διαμονῆς, καί τῶν ἐθνικῶν διατάξεων πού διέπουν τά οἰκογενειακά ἐπιδόματα. Τό ἄρθρο 73 παράγραφος 1 θεσπίζει, ὑπέρ τῶν ἐργαζομένων πού κάνουν χρήση τῆς ἐλεύθερης κυκλοφορίας, αὐτόνομο σύστημα, πού παρεκκλίνει ἀπό τίς διατάξεις τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου, καί τό ὁποῖο πρέπει νά ἑρμηνεύεται ὁμοιόμορφα σέ ὅλα τά Κράτη μέλη, ἀνεξάρτητα ἀπό τή διαμόρφωση τῶν ἐθνικῶν νομοθεσιῶν τῶν σχετικῶν μέ τήν κτήση τοῦ δικαιώματος ἐπί οἰκογενειακῶν παροχῶν. Αὐτό προκύπτει, ἤδη, ἀπό τό σκοπό τῆς διατάξεως αὐτῆς, ἡ ὁποία, ὅπως τό ἀναφέρει ἡ πέμπτη αἰτιολογική σκέψη τοῦ κανονισμοῦ 1408/81, ἐγγυᾶται «ἴση μεταχείριση σέ ὅλους τούς ὑπηκόους τῶν Κρατῶν μελῶν ἔναντι τῶν διαφόρων ἐθνικῶν νομοθεσιῶν καί, ἀφ' ἑτέρου τήν ἀπολαβή τῶν παροχῶν κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως ἀπό τούς ἐργαζόμενους καί τά πρόσωπα πού ἔλκουν ἀπ' αὐτούς δικαιώματα, ἀνεξάρτητα ἀπό τόν τόπο ἀποσχολήσεως ἤ κατοικίας τους».

Ἡ δημιουργική δικαιωμάτων λειτουργία τοῦ ἄρθρου 73 παράγραφος 1, μιᾶς διατάξεως δηλαδή, ἡ ὁποία, δυνάμει τοῦ ἄρθρου 189 παράγραφος 2 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, ἐφαρμόζεται ἀπευθείας σέ ὅλα τά Κράτη μέλη, δέν μπορεῖ, ἀντίθετα ἀπό τήν ἄποψη τῆς Ἐπιτροπῆς, οὔτε νά τεθεῖ σέ ἀμφισβήτηση ἀπό τό γεγονός ὅτι ἀνεξάρτητα ἀπό τό κοινοτικό δίκαιο, ἕνας μεθοριακός ἐργαζόμενος θεωρεῖται ἤδη ἀπό τό ἐθνικό δίκαιο ὅτι διαμένει συνήθως μέ τά μέλη τῆς οἰκογένειάς του στήν χώρα ὅπου ἐργάζεται. Πράγματι ἄν ἀκολουθοῦσε κανείς τήν ἄποψη πού προφανῶς ὑποστηρίζει ἡ Ἐπιτροπή σύμφωνα μέ τήν ὁποία δέν ὑπάρχει ἀνάγκη προσφυγῆς στίς διατάξεις τῶν ἄρθρων 73 παράγραφος 1 καί 13 παράγραφος 2 τοῦ κανονισμοῦ 1408/71 ἐφ' ὅσον καί στό μέτρο κατά τό ὁποῖο ὁ δικαιοῦχος ἀποκτᾶ ἤδη τό δικαίωμα ἐπί οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων βάσει τῆς ἐθνικῆς νομοθεσίας, τά Κράτη μέλη θά εἶχαν τή δυνατότητα νά «ὑποκαταστήσουν» μέ κατάλληλη διευθέτηση τῆς ἔννομης τάξεώς τους, τό ἀπευθείας ἐφαρμοστέο καί ὑπερέχον, κοινοτικό δίκαιο, πράγμα πού θά εἶχε ὡς συνέπεια ὅτι οἱ ἀντισωρευτικές διατάξεις τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου, οἱ ὁποῖες συνδέονται μέ τά δικαιώματα πού παρέχονται δυνάμει τοῦ ἄρθρου 73 τοῦ κανονισμοῦ 1408/71, δέ θά μποροῦσαν νά ἐφαρμοσθοῦν σέ τέτοιες περιπτώσεις.

Ἔχοντας ὑπόψη αὐτές τίς σκέψεις, στά δύο πρῶτα ἐρωτήματα τοῦ παραπέμποντος δικαστηρίου, πρέπει νά δοθεῖ ὡς ἀπάντηση

ὅτι γερμανός ὑπήκοος πού διαμένει μέ τή σύζυγο καί τά τέκνα του στή Δανία, ἐργάζεται δέ μισθωτός ὡς μεθοριακός ἐργαζόμενος, στήν Ὁμοσπονδιακή Δημοκρατία τῆς Γερμανίας καί τοῦ ὁποίου ἡ σύζυγος ἐργάζεται ἐπίσης ὡς μισθωτή στή Δανία, ἀποκτᾶ δικαίωμα ἐπί οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων, βάσει τῶν συνδυασμένων διατάξεων τῶν ἄρθρων 73 καί ἐπ. καί τοῦ ἄρθρου 13 παράγραφός 2 στοιχεῖο α τοῦ κανονισμοῦ 1408/71 ἀνεξάρτητα ἀπό τό ἄν ἤδη θεωρεῖται ἀπό τό ἐθνικό δίκαιο ὡς διαμένων συνήθως μέ τά τέκνα του στήν Ὁμοσπονδιακή Δημοκρατία τῆς Γερμανίας.

2. Μέ τό τρίτο ἐρώτημα τό ὁποῖο πρακτικά εἶναι τό μόνο πού σχετίζεται μέ τήν ἐπίλυση τῆς διαφορᾶς, τό παραπέμπον δικαστήριο ζητᾶ ἀπό τό Δικαστήριο νά ἀποφανθεῖ ἐπί τοῦ ἄν ἡ ἀπαγόρευση τῆς σωρεύσεως πού προβλέπει τό κοινοτικό δίκαιο στό ἄρθρο 10 παράγραφος 1 στοιχεῖο α τοῦ κανονισμοῦ 574/72, καλύπτει ἐπίσης καί τούς κανόνες βελτιώσεως (Aufstockungsregelung) πού περιέχονται στήν παλιά καί νέα διατύπωση τοῦ ἄρθρου 8 παράγραφος 2 τοῦ BKGG ἤ ἄν οἱ τελευταῖοι αὐτοί μποροῦν νά διατηρηθοῦν παρά τήν ὕπαρξη μιᾶς ἀντισωρευτικῆς διατάξεως τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου.

Ὅπως εἴδαμε, ὁ προσφεύγων στήν κύρια δίκη συμπληρώνει τίς προϋποθέσεις χορηγήσεως οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων σύμφωνα μέ τίς συνδυασμένες διατάξεις τοῦ ἄρθρου 73 τοῦ κανονισμοῦ 1408/71 καί τοῦ γερμανικοῦ ὁμοσπονδιακοῦ νόμου περί οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων, ἐνῶ ἡ σύζυγός του διαθέτει ἕνα πρωτογενές δανικό δικαίωμα ἐπί οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων (Børnetilskud) τό ὁποῖο παρέχεται ἀνεξάρτητα ἀπό τό εἰσόδημα ἤ τήν ἐπαγγελματική δραστηριότητα τοῦ δικαιούχου.

Διαθέτουμε δυό διαφορετικούς ἀντισωρευτικούς κανόνες γιά τή σύζευξη δυό παρόμοιων παροχῶν πού χορηγοῦνται γιά τό ἴδιο τέκνο. Σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 8 παράγραφος 1 ἀριθ. 2 τοῦ BKGG, τά οἰκογενειακά ἐπιδόματα δέ χορηγοῦνται γιά τέκνο πού δικαιοῦται παροχῶν, παρόμοιων μέ οἰκογενειακά ἐπιδόματα, ἔξω ἀπό τό ἔδαφος ἐφαρμογῆς τοῦ γερμανικοῦ ὁμοσπονδιακοῦ νόμου περί οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων. Παράλληλα τό κοινοτικό δίκαιο θέσπισε ἐπίσης μιά αὐτόνομη ρύθμιση γιά τή σώρευση σέ περίπτωση συζεύξεως παρόμοιων οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων σέ δυό Κράτη μέλη. Οἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 76 τοῦ κανονισμοῦ 1408/71 καί τοῦ ἄρθρου 10 παράγραφος 1 στοιχεῖο α τοῦ κανονισμοῦ 574/72, ἐφαρμόζονται σέ περίπτωση σωρεύσεως δικαιωμάτων ἐπί οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων στή χώρα ὅπου παρέχεται ἡ ἐργασία, καί δικαιωμάτων ἐπί οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων στή χώρα διαμονῆς.

Τό ἄρθρο 76 τοῦ κανονισμοῦ 1408/71 πού ἀφορᾶ τά δικαιώματα πού παρέχονται στή χώρα διαμονῆς τοῦ τέκνου, λόγω ἐπαγγελματικῆς δραστηριότητας ὁρίζει ὅτι «τό δικαίωμα οἰκογενειακῶν παροχῶν ἤ ἐπιδομάτων πού ὀφείλονται κατά τίς διατάξεις τῶν ἄρθρων 73 ἤ 74 ἀναστέλλεται, ἄν λόγω τῆς ἀσκήσεως ἐπαγγελματικῆς δραστηριότητας ὀφείλονται ἐπίσης οἰκογενειακές παροχές ἤ ἐπιδόματα δυνάμει τῆς νομοθεσίας τοῦ Κράτους μέλους, στό ἔδαφος τοῦ ὁποίου κατοικοῦν τά μέλη τῆς οἰκογένειας».

Ἀντίθετα τό ἄρθρο 10 τοῦ κανονισμοῦ 574/72 ἀφορᾶ τά δικαιώματα στή χώρα διαμονῆς τοῦ τέκνου πού χορηγοῦνται μέ βάση μόνο τόν τόπο διαμονῆς. Σύμφωνα μέ τήν παράγραφο 1 φράση 1 τῆς διατάξεως αὐτῆς, ὅταν ὑπάρχουν δικαιώματα στή χώρα διαμονῆς τοῦ τέκνου ἀνεξάρτητα ἀπό τούς ὅρους ἀσφαλίσεως ἤ ἐργασίας καί ὅταν ὁ σύζυγος τοῦ ἐργαζόμενου δέν ἀσκεῖ ἐπαγγελματική δραστηριότητα στό ἔδαφος τοῦ κράτους αὐτοῦ, ἀναστέλλονται τά δικαιώματα στή χώρα διαμονῆς. Ἀντίθετα ἄν ὁ σύζυγος ἀσκεῖ ἐπαγγελματική δραστηριότητα, τά δικαιώματα πού παρέχονται βάσει τοῦ ἄρθρου 73 τοῦ κανονισμου 1408/71, δηλαδή τά δικαιώματα στή χώρα ὅπου παρέχεται ἡ ἐργασία τοῦ μετανάστη ἐργαζόμενου, ἀναστέλλονται. Σέ περίπτωση συζεύξεως οἰκογενειακῶν παροχῶν πού μποροῦν νά συγκριθοῦν, τά δικαιώματα ἐπί παροχῶν πού ὀφείλονται στή χώρα διαμονῆς τοῦ τέκνου ἔχουν λοιπόν πάντοτε προτεραιότητα μέ τήν προ-

ὑπόθεση ὅτι ὁ σύζυγος πού διαμένει ἐκεῖ ἀσκεῖ ἐπαγγελματική δραστηριότητα.

Δεδομένου ὅτι τό δανικό οἰκογενειακό ἐπίδομα χορηγεῖται ἀνεξάρτητα ἀπό τό εἰσόδημα ἤ τήν ἐπαγγελματική δραστηριότητα τοῦ δικαιούχου ἡ σύζευξη μέ τό γερμανικό οἰκογενειακό ἐπίδομα εἶναι σύμφωνη μέ τίς προϋποθέσεις τοῦ ἄρθρου 10 παράγραφος 1 στοιχεῖο α τοῦ κανονισμοῦ 574/72, ὅπως σωστά τό ὑποθέτουν τό παραπέμπον δικαστήριο, ὁ καθ' οὗ στήν κύρια δίκη καί ἡ Ἐπιτροπή. Ἐπειδή ἐξάλλου, ἡ σύζυγος τοῦ προσφεύγοντος ἀσκεῖ ἐπαγγελματική δραστηριότητα στή χώρα διαμονῆς τῶν τέκνων, πρέπει νά ἀνασταλεῖ τό δικαίωμα ἐπί τῶν γερμανικῶν οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων πού προκύπτει ἀπό τίς συνδυασμένες διατάξεις τοῦ ἄρθρου 73 τοῦ κανονισμοῦ 1408/71 καί τή γερμανική κανονιστική ρύθμιση στόν τομέα τῶν οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων.

Ἀντίθετα ἀπό τήν ἄποψη πού διατύπωσε τό Bundessozialgericht στήν ἀπόφασή του τῆς 25ης Ὀκτωβρίου 1977, πού μνημόνευσε τό παραπέμπον δικαστήριο, αὐτή ἡ ἀπαγόρευση τῆς σωρεύσεως πού θεσπίζει τό κοινοτικό δίκαιο, δέ θίγεται οὔτε ἀπό τό γεγονός ὅτι τό δικαίωμα ἐπί οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων ἀποκλείεται ἤδη ἀπό τή διάταξη τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου τοῦ ἄρθρου 8 παράγραφος 1 ἀριθ. 2 τοῦ BKGG. Ἀπό μιᾶς ἀπόψεως, μιά ἐθνική διάταξη δέν μπορεῖ, πράγματι, νά ἀποκλείσει παρά μόνο δικαίωμα πού ἀποκτᾶται βάσει τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου καί μόνο, καί ὄχι δικαίωμα πού ἀποκτᾶται βάσει τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου, ἐνῶ ἀπό ἄλλης ἀπόψεως ἡ ὑπεροχή τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου ἔχει ἐπίσης ἐφαρμογή ἐδῶ, ἐφ' ὅσον οἱ δυό διατάξεις ἀποβλέπουν στόν ἴδιο σκοπό. Κατά συνέπεια, τό παραπέμπον δικαστήριο, ὁ καθ' οὗ, καθώς καί ἡ Ἐπιτροπή, σωστά ἐκτιμοῦν ὅτι ἡ σύζευξη παρόμοιων παροχῶν διέπεται ἀποκλειστικά ἀπό τούς ἀντισωρευτικούς κανόνες τοῦ ἄρθρου 10 παράγραφος 1 στοιχεῖο α τοῦ κανονισμοῦ 574/72.

Ἑπομένως, τό ἄν πρέπει νά ἀνασταλοῦν καί οἱ κανόνες βελτιώσεως ἤ οἱ κανόνες περί τμηματικῶν οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων τοῦ ἄρθρου 8 παράγραφος 2 τοῦ BKGG, ἐξαρτᾶται ἐπίσης μόνο ἀπό τό πεδίο ἐφαρμογῆς τῆς διατάξεως αὐτῆς.

Οἱ διάδικοι τῆς παρούσας δίκης ἔδωσαν διαφορετικές ἀπαντήσεις στό ἐρώτημα αὐτό.

Σύμφωνα μέ τόν καθ' οὗ, ἡ ἐν λόγω διάταξη συνιστᾶ ὑποχρεωτική καί ὁριστική ρύθμιση πού δέν ἀφήνει κανένα περιθώριο βελτιώσεως, ἐκ μέρους τῆς χώρας ἀπασχολήσεως τοῦ μετανάστη ἐργαζόμενου, τῶν οἰκογενειακῶν παροχῶν πού ὀφείλονται στή χώρα διαμονῆς τῶν τέκνων. Αὐτό προκύπτει ἰδίως ἀπό τό τελευταῖο μέρος τῆς φράσεως ὑπό στοιχεῖο α σύμφωνα μέ τήν ὁποία «καταβάλλονται μόνο οἱ οἰκογενειακές παροχές ἤ ἐπιδόματα τοῦ Κράτους μέλους στό ἔδαφος τοῦ ὁποίου διαμένει τό μέλος τῆς οἰκογένειας καί εἰς βάρος αὐτοῦ τοῦ Κράτους μέλους».

Ἀντίθετα ἡ κυβέρνηση τῆς Ἰταλικῆς Δημοκρατίας θεωρεῖ ὅτι τό δικαίωμα γιά τμηματικά οἰκογενειακά ἐπιδόματα δέν μπορεῖ νά θιγεῖ ἀπό διατάξεις τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου. Πράγματι, τό ἄρθρο 76 τοῦ κανονισμοῦ 1408/71 καί ἡ διάταξη ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 10 παράγραφος 1 στοιχεῖο α τοῦ κανονισμοῦ 574/72, πρέπει νά ἐξετασθοῦν στό πλαίσιο τῶν διατάξεων τῆς συνθήκης περί ἐλεύθερης κυκλοφορίας, οἱ ὁποῖες ἐφαρμόζονται ἐπίσης καί στά μέλη τῆς οἰκογένειας τοῦ ἐργαζόμενου. Κατά συνέπεια, τόσο οἱ ἐπίδικες διατάξεις ὅσο καί οἱ ἄλλοι παράλληλοι «ἀντισωρευτικοί» κανόνες, πρέπει σύμφωνα μέ τή νομολογία τοῦ Δικαστηρίου πού ἐπιβεβαιώνεται κυρίως ἀπό τήν ἀπόφασή του τῆς 6ης Μαρτίου 1979 στήν ὑπόθεση Rossi (Ὑπόθεση 100/78, Claudino Rossi κατά Caisse de compensation pour allocations familiales τῶν περιοχῶν Charleroi καί Namur, Slg. 1979 σ. 831) νά ἐφαρμοσθοῦν μέ τέτοιο τρόπο ὥστε νά μή στεροῦν τό μετανάστη ἐργαζόμενο ἤ ἐκείνους πού ἔλκουν δικαίωμα ἀπ' αὐτόν ἀπό παροχές πού τούς ὀφείλονται βάσει τῆς νομοθεσίας Κράτους μέλους.

Ἡ Ἐπιτροπή, ἀπό τήν πλευρά της, διατυπώνει διαφορετική ἄποψη. Κατά τή γνώμη της πρέπει νά γίνει διάκριση, πρός τό σκοπό ἐφαρμογῆς τῶν ἀντισωρευτικῶν κανόνων τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου, ἀνάλογα μέ τό ἄν ἀντιμετωπίζεται νομική κατάσταση προγενέστερη ἤ μεταγενέστερη τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1980. Σύμφωνα μέ τή διατύπωση τοῦ BKGG πού ἴσχυε μέχρι τήν 31η Δεκεμβρίου 1978 καί τῆς ὁποίας ἡ ἰσχύς παρατάθηκε μέ μεταβατική διάταξη ὡς τήν 31η Δεκεμβρίου 1979, ἦταν πράγματι δυνατό γιά μεθοριακό ἐργαζόμενο νά ἐκπληρώνει τίς προϋποθέσεις παροχῆς οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων γιά τά τέκνα του πού διαμένουν σέ ἄλλο Κράτος μέλος χωρίς νά παρίσταται ἀνάγκη νά προσφύγει πρός τό σκοπό αὐτό στό κοινοτικό δίκαιο. Ἡ διευκρίνιση τοῦ ζητήματος τοῦ ἄν ἡ συνήθης διαμονή μεθοριακοῦ ἐργαζόμενου κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου 1 ἀριθ. 1 τοῦ BKGG, βρίσκεται στό ἔδαφος ἐφαρμογῆς τοῦ γερμανικοῦ νόμου, ἔλαβε θετική ἀπάντηση ἀπό τό Bundessozialgericht στήν ἀπόφαση πού ἀναφέρθηκε ἤδη. Σύμφωνα μέ τήν παλιά διατύπωση τοῦ BKGG πού ἐφαρμοζόταν τό ἀργότερο μέχρι τήν 31η Δεκεμβρίου 1979 δέν ὑπῆρχε ἀπαίτηση κατοικίας ἤ διαμονῆς τῶν τέκνων στό ἐθνικό ἔδαφος ὅταν ὁ μεθοριακός ἐργαζόμενος εἶχε ἐπί 15 τουλάχιστον ἔτη κατοικία ἤ συνήθη διαμονή στό ἐθνικό ἔδαφος.

Ἄν ὑποτεθεῖ ὅτι αὐτή ἦταν ἡ περίπτωση τοῦ προσφεύγοντος στήν κύρια δίκη, ὁ τελευταῖος θά εἶχε δικαίωμα, βάσει μόνο τῆς γερμανικῆς νομοθεσίας, ἐπί τῶν οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων μέχρι καί τό μήνα Δεκέμβριο τοῦ 1979 περιλαμβανομένου, ἔχοντας ὑπόψη τή μεταβατική διάταξη. Στήν περίπτωση αὐτή πρέπει νά ἀναχωρήσουμε ἀπό τήν ἰδέα ὅτι δυνάμει τῆς «ἀρχῆς Rossi σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἡ ἐφαρμογή μιᾶς ἀπαγορεύσεως σωρεύσεως, πού προβλέπεται ἀπό τούς κοινοτικούς κανονισμούς δέν μπορεῖ νά καταλήξει στήν κατάργηση τῶν δικαιωμάτων ἐπί οἰκογενειακῶν παροχῶν πού παρέχονται βάσει τοῦ ἐθνικοῦ καί μόνο δικαίου, ἡ ἀπαγόρευση τῆς σωρεύσεως πού θεσπίζει τό κοινοτικό δίκαιο πρέπει νά περιοριστεῖ στό ποσό πού ἀντιστοιχεῖ στή δανική παροχή πράγμα πού θά εἶχε σάν συνέπεια τή διατήρηση τῶν πλεονεκτημάτων πού παρέχει ἡ γερμανική ρύθμιση (πού ὑποκαταστάθηκε) στόν τομέα τῆς σωρεύσεως.

Ἀντίθετα ἡ νομική κατάσταση διαφοροποιεῖται μετά τήν 1η Ἰανουαρίου 1980. Τό ἄρθρο 2 παράγραφος 5 τοῦ γερμανικοῦ ὁμοσπονδιακοῦ νόμου περί οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων, ἀποκλείει, πράγματι, στή σημερινή του διατύπωση τό δικαίωμα ἐπί τῶν οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων γιά τέκνα πού διαμένουν στό ἐξωτερικό. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἀπό τήν ἔναρξη ἰσχύος τῆς σημερινῆς διατυπώσεως τοῦ νόμου αὐτοῦ, μόνο τό κοινοτικό δίκαιο ἐπιτρέπει στόν προσφεύγοντα τῆς κύριας δίκης νά βασίσει δικαίωμα ἐπί τῶν γερμανικῶν οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων. Μετά τήν ἡμερομηνία αὐτή, ἡ ρύθμιση τῆς σωρεύσεως πού θεσπίζει τό κοινοτικό δίκαιο δέν ἀπολήγει πλέον στήν κατάργηση τῶν δικαιωμάτων πού βασίζονται μόνο στό ἐθνικό δίκαιο. Γι' αὐτό τό λόγο τό κοινοτικό δίκαιο πρέπει νά καταστήσει δυνατή τή ρύθμιση καί τοῦ θέματος τῆς σωρεύσεως κατά τρόπο ὥστε τό γερμανικό δικαίωμα ἐπί τῶν οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων νά ἀναστέλλεται ἐξ ὁλοκλήρου.

Ἡ ἐκτίμηση τῶν ἐπιχειρημάτων αὐτῶν μᾶς ὑποχρεώνει κατ' ἀρχήν νά ὑπενθυμίσουμε, μαζί μέ τήν Ἐπιτροπή, ὅτι ἀπό τήν ὑφιστάμενη νομολογία τοῦ Δικαστηρίου ἔχει προσδιοριστεῖ ὅτι τό ἄρθρο 51 τῆς συνθήκης ΕΟΚ δέν ἐξουσιοδοτεῖ τό Συμβούλιο νά θεσπίσει διατάξεις πού ἀποστεροῦν μετανάστη ἐργαζόμενο ἀπό δικαιώματα πού ἔχει ἤδη ἀποκτήσει βάσει *μόνο* τῆς νομοθεσίας *ἑνός* Κράτους μέλους. Αὐτό ὑπογράμμισε σαφῶς τό Δικαστήριο μεταξύ ἄλλων στήν ὑπόθεση Rossi ἡ ὁποία ἀφοροῦσε σώρευση δικαιωμάτων ἐπί οἰκογενειακῶν παροχῶν ἀνάπηρου μετανάστη ἐργαζόμενου τῶν ὁποίων ὁ τελευταῖος ἦταν δικαιοῦχος εἰς βάρος διαφόρων ἱδρυμάτων κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως. Ἡ ἀνωτέρω ἀρχή ἐπιβεβαιώθηκε ἀργότερα μέ τήν ἀπόφαση La Terza, (ὑπόθεση 733/79) Caisse de compensation des allocations familiales τῶν

περιοχῶν Charleroi καί Namur κατά Cosimo Laterza, ἀπόφαση τῆς 12ης Ἰουνίου 1980) ἡ ὁποία ἀφοροῦσε ἐπιδόματα γιά τέκνα προστατευόμενα ἀπό ἐργαζόμενο, δικαιοῦχο συντάξεως ἀναπηρίας, καί τελευταῖα μέ τήν ἀπόφαση Gravina (ὑπόθεση 807/79) Giacomo Gravina καί λοιποί κατά Landesversicherungsanstalt Schwaben, ἀπόφαση πού ἐκδόθηκε στίς 9 Ἰουλίου 1980 ἡ ὁποία εἶχε ὡς ἀντικείμενο συντάξεις ὀρφανῶν. Τό Δικαστήριο προσδιόρισε στίς ὑποθέσεις αὐτές ὅτι οἱ διατάξεις πού ἀποβλέπουν στόν ἀποκλεισμό τῆς σωρεύσεως οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων δέν ἐφαρμόζονται παρά μόνο ἐφ' ὅσον δέν ἀποστεροῦν χωρίς λόγο τούς δικαιούχους ἀπό μέρος τῶν παροχῶν πού τούς ὀφείλονται βάσει τῆς νομοθεσίας ἑνός μόνο Κράτους μέλους. Πρέπει λοιπόν νά ἐφαρμοσθοῦν μόνο ἐν μέρει οἱ ἀντίστοιχοι ἀντισωρευτικοί κανόνες καί νά χορηγηθεῖ ὡς συμπλήρωμα ἡ διαφορά, ὅταν τό ποσό τῶν παροχῶν, τῶν ὁποίων ἡ καταβολή ἀναστέλλεται, εἶναι μεγαλύτερο ἀπό τό ποσό τῶν παροχῶν πού καταβάλλονται.

Ἀκόμα καί ἄν οἱ διαφορές πού ἀποτελοῦσαν τό ἀντικείμενο τῆς κύριας δίκης καί πού ἔδωσαν ἀφορμή στήν ἔκδοση τῶν ἀποφάσεων πού προαναφέρθηκαν, διαφέρουν ἀπό τήν παρούσα περίπτωση — στίς περιπτώσεις πού ἀναφέρθηκαν τό δικαίωμα ἐπί παροχῶν ὑπῆρχε ἤδη βάσει μόνο τῆς ἐθνικῆς νομοθεσίας, ἐνῶ στήν παρούσα κατάσταση τοῦ γερμανικοῦ δικαίου, τό δικαίωμα ἐπί τῶν γερμανικῶν οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων ὑφίσταται, στή συγκεκριμένη περίπτωση, μόνο δυνάμει τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου — δέν μπορεῖ κανείς, κατά τή γνώμη μας, νά ἀγνοήσει τήν ἰδέα στήν ὁποία βασίζονται οἱ ἀποφάσεις αὐτές κατά τήν ἑρμηνεία τοῦ ἄρθρου 10 παράγραφος 1 στοιχεῖο α τοῦ κανονισμοῦ 574/72.

Ἔστω καί ἄν ἡ διατύπωση τῆς διατάξεως αὐτῆς ἀφήνει ἐκ πρώτης ὄψεως νά ἐννοηθεῖ ὅτι πρέπει νά ἀποκλεισθεῖ ἐντελῶς τό δικαίωμα εἰς βάρος τοῦ ὀφειλέτη ὀργανισμοῦ τῆς χώρας ὅπου προσφέρεται ἡ ἐργασία, δέν εἶναι πάντως σαφής σέ σημεῖο πού νά ἀποκλείει μιά διαφορετική ἑρμηνεία ἡ ὁποία ἀνταποκρίνεται καλύτερα στό σκοπό τῶν διατάξεων καθώς καί τίς γενικές ἀρχές τῆς κοινοτικῆς κανονιστικῆς ρυθμίσεως.

Πρέπει νά ὑπενθυμίσουμε στό σημεῖο αὐτό ὅτι ὅπως διευκρινίζει ἡ ἕβδομη αἰτιολογική σκέψη τοῦ κανονισμοῦ 1408/71 «οἱ κανόνες συντονισμοῦ πού θεσπίσθηκαν γιά τήν ἐφαρμογή τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 51 τῆς συνθήκης πρέπει νά ἐξασφαλίζουν στούς ἐργαζόμενους, οἱ ὁποῖοι διακινοῦνται στό ἐσωτερικό τῆς Κοινότητας τά κεκτημένα δικαιώματα καί πλεονεκτήματα, χωρίς νά δύνανται νά προκαλέσουν ἀδικαιολόγητες σωρεύσεις». Πρόκειται λοιπόν ἁπλῶς γιά ἀποτροπή ἀδικαιολόγητου πλουτισμοῦ τῶν ἐργαζομένων λόγω συζεύξεως διαφόρων νομικῶν τάξεων, ἄν καί διατηροῦνται, ὅσο εἶναι δυνατό, τά κεκτημένα βάσει τῶν ἐθνικῶν νομοθεσιῶν πλεονεκτήματα.

Ὁ σκοπός αὐτός πρέπει ἐπίσης νά ληφθεῖ ὑπόψη κατά τήν ἑρμηνεία τοῦ ἄρθρου 10 παράγραφος 1. Ἡ διάταξη αὐτή ἀποσκοπεῖ νά ἐμποδίσει ἐργαζόμενο ὁ ὁποῖος ἀσκεῖ τό δικαίωμά του ἐλεύθερης κυκλοφορίας νά ἐπωφεληθεῖ, στό σύνολό τους, περισσότερων δικαιωμάτων εἰς βάρος διαφόρων ὀργανισμῶν. Τόν ἴδιο ἀντικειμενικό σκοπό φαίνεται ἐπίσης νά ἐπιδιώκει ἡ τελευταία φράση τῆς ἐν λόγω διατάξεως, κατά τό μέρος πού προβλέπει καί πάλι κατά τρόπο σαφή, περίπου σάν κανόνας παραπομπῆς, ὅτι καταβάλλονται μόνο τά οἰκογενειακά ἐπιδόματα τοῦ Κράτους μέλους στό ἔδαφος τοῦ ὁποίου διαμένει τό μέλος τῆς οἰκογένειας καί εἰς βάρος αὐτοῦ τοῦ Κράτους μέλους. Ἡ φράση αὐτή ὅμως δέ σημαίνει, καί, κατά τή γνώμη μας, δέ θά μποροῦσε νά ἑρμηνευθεῖ μέ μιά τέτοια ἔννοια, ὅτι οἱ κανόνες βελτιώσεως πού προβλέπει τό ἐθνικό δίκαιο, δηλαδή οἱ διατάξεις θετικοῦ

χαρακτήρα ἐπί τῶν ὁποίων θεμελιώνεται δικαίωμα ἐπί τῶν οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων ἄν καί ὑπάρχουν ἄλλες παροχές, πρέπει νά παραμείνουν ἀνεφάρμοστες.

Γι' αὐτό τό λόγο καί τό Bundessozialgericht ὀρθά κρίνει στήν ἀπόφαση πού ἐπικαλέσθηκε ὁ καθ' οὗ ὅτι δέν ὑπάρχει περίπτωση ἀναστολῆς τῆς *συμπληρωματικῆς* αὐτῆς πληρωμῆς ἡ ὁποία νοεῖται σάν *συμπλήρωμα* ἀλλοδαπῶν παροχῶν κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου 10 παράγραφος 1 στοιχεῖο α τοῦ κανονισμοῦ 574/72, γιατί ἡ διάταξη αὐτή προϋποθέτει σχέση ἀνταγωνισμοῦ μεταξύ περισσότερων δεκτικῶν συγκρίσεως παροχῶν. Ἐν τούτοις, ὅπως ἄλλωστε προκύπτει ἀπό τήν ἀπόφαση αὐτή, οἱ πληρωμές πού πραγματοποιοῦνται δυνάμει τοῦ ἄρθρου 8 παράγραφος 2 τοῦ BKGG δέν ἀνταγωνίζονται ἀκριβῶς, σύμφωνα μέ τή γερμανική ἀντίληψη γιά τό δικαίωμα, μέ τίς δανικές παροχές, ἀλλά συνιστοῦν τήν ἀναγκαία προϋπόθεση τούτων, διότι μόνο σέ μιά τέτοια περίπτωση, μιά «βελτίωση» εἶναι νοητή σέ ἀφηρημένο ἐπίπεδο.

Μέ ἀφετηρία μιά τέτοια ἀντίληψη τοῦ δικαιώματος, πρέπει νά ληφθεῖ ὑπόψη ὅτι ὁ ἀντικειμενικός σκοπός τοῦ ἄρθρου 51 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, δηλαδή τό νά ἐπιτραπεῖ ἡ θέσπιση τῶν ἀναγκαίων μέτρων στόν τομέα τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως γιά τήν πραγμάτωση τῆς ἐλεύθερης κυκλοφορίας τῶν ἐργαζομένων, δέν μπορεῖ νά ἐπιτευχθεῖ ἄν σάν συνέπεια τῆς ἀσκήσεως τοῦ δικαιώματός τους γιά ἐλεύθερη διακίνηση, οἱ ἐργαζόμενοι ἔχαναν πλεονεκτήματα τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως πού τούς ἐξασφαλίζει, ἐν πάση περιπτώσει, καί ἡ νομοθεσία μόνο ἑνός Κράτους μέλους. Ὁ ἴδιος συλλογισμός πρέπει, στήν παρούσα περίπτωση, νά γίνει ἐπίσης ὅσον ἀφορᾶ παροχές πού ὀφείλονται στούς ἐργαζόμενους ἀπό τίς συνδυασμένες διατάξεις τοῦ κοινοτικοῦ καί τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου. Πράγματι ἄν ξεκινοῦσε κανείς ἀπό τήν ἰδέα ὅτι τό ἄρθρο 10 παράγραφος 1 στοιχεῖο α τοῦ κανονισμοῦ 574/72 ἐφαρμόζεται ἐπίσης στούς κανόνες βελτιώσεως τοῦ γερμανικοῦ ὁμοσπονδιακοῦ νόμου περί οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων ὁ προσφεύγων, ὑπάλληλος στήν Ὁμοσπονδιακή Δημοκρατία τῆς Γερμανίας, θά στεροῦνταν μέρους τῶν δικαιωμάτων του γιά γερμανικά οἰκογενειακά ἐπιδόματα πού τοῦ ὀφείλονται ἀπό τοῦ ἄρθρου 73 τοῦ κανονισμοῦ 1408/81 στήν περίπτωση κατά τήν ὁποία ἡ σύζυγός του, ἀσκώντας τό δικαίωμά της γιά ἐλεύθερη διακίνηση, ἀποκτοῦσε ἐπαγγελματική δραστηριότητα σέ ἄλλο Κράτος μέλος στό ὁποῖο θά διέμενε καί ἡ οἰκογένεια. Στήν περίπτωση αὐτή ὁ προσφεύγων δέ θά δικαιοῦνταν παρά μόνο τή μικρότερη δανική παροχή, ἐνῶ θά ἀπολάμβανε πλήρως τό δικαίωμα ἐπί τῶν γερμανικῶν οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων, ἄν ἡ σύζυγός του δέν ἐργαζόταν στή Δανία. Ἡ ἄσκηση λοιπόν, ἀπό ἕναν τῶν συζύγων, τοῦ δικαιώματος ἐλεύθερης διακινήσεως πού ἐγγυᾶται ἡ συνθήκη, θά κατέληγε σέ μείωση τοῦ δικαιώματος πού ὁ ἕτερος σύζυγος ἔλκει ἀπό τίς συνδυασμένες διατάξεις τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου καί τή γερμανική νομοθεσία περί οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων. Παρόμοια συνέπεια, πού εἶναι ἀσυμβίβαστη μέ τούς σκοπούς τοῦ ἄρθρου 51 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, δέν μπορεῖ νά ἀποτραπεῖ παρά μόνο ἄν δοθεῖ στούς ἀντισωρευτικούς κανόνες τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου ἑρμηνεία σύμφωνη μέ τή συνθήκη.

Ἔχοντας ὑπόψη τίς σκέψεις αὐτές προτείνουμε σάν συμπέρασμα νά δοθεῖ ἡ ἀκόλουθη ἀπάντηση στά ἐρωτήματα τοῦ Sozialgericht τοῦ Schleswig:

1. Γερμανός ὑπήκοος πού διαμένει μέ τή σύζυγο καί τά τέκνα του στή Δανία, ἐργάζεται δέ μισθωτός ὡς μεθοριακός ἐργαζόμενος στήν Ὁμοσπονδιακή Δημοκρατία τῆς Γερμανίας, ἀποκτᾶ κατ' ἀρχήν δικαίωμα ἐπί τῶν γερμανικῶν οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων βάσει τῶν ἄρθρων 73 καί ἐπ. τοῦ κανονισμοῦ 1408/71.

2. Τό ἄρθρο 10 παράγραφος 1 στοιχεῖο α τοῦ κανονισμοῦ 574/72 πού προβλέπει τήν ἀναστολή τῶν οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων πού ὀφείλονται δυνάμει τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου ὅταν ὁ σύζυγος μετανάστη ἐργαζόμενου ἀσκεῖ ἐπαγγελματική δραστηριότητα στό ἔδαφος ἄλλου Κράτους μέλους δέν ἀποκλείει τήν πληρωμή συμπληρωματικῶν παροχῶν βάσει τοῦ ἄρθρου 8 παράγραφος 2 τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ γερμανικοῦ νόμου περί οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων.